

Landschapsbeheer Zuid-Holland

Zorg voor ons landschap

MAAK JE ERF GOED

Landschapsbeheer Zuid-Holland maakt deel uit van een samenwerkingsverband van twaalf provinciale organisaties: Landschapsbeheer Nederland. Zij streven naar behoud, beheer en ontwikkeling van een ecologisch cultuurlandschap met een streekeigen karakter. Het groen rond boerderijen, bedrijven en woningen maakt daar een belangrijk deel van uit. Natuurlijk groen rond huis en bedrijf, het erf in de ruimste zin van het woord, betekent meer dan een ideale woon- en werkomgeving. Het leidt tot evenwicht tussen mens en natuur. Landschapsbeheer Zuid-Holland stimuleert ecologisch beheer van het erf door kennis en middelen ter beschikking te stellen en samen te werken met de eigenaren van de grond: particulieren, boeren en overheid.

In opdracht van:

Gemeente
Alphen aan den Rijn

Inventarisatie Cultuurhistorische objecten in het buitengebied van Aarlanderveen
Waddinxveen, 1 maart 2012

Opdrachtgever : Gemeente Alphen aan den Rijn

Tekst : A. van der Zijden, A. Gijlstra, N. Kroese

Kaarten : A. Gijlstra

Foto's : Landschapsbeheer Zuid-Holland, A. van der Zijden, A. Gijlstra, J. den Hengst, A. de Graaf, gemeente Alphen aan den Rijn

Inleiding

Cultuurhistorische elementen die niet zijn beschermd in het kader van de Monumentenwet, zijn vaak onbekend bij bevolking en beleidsmakers. Deze cultuurhistorische elementen en objecten zijn soms zeer waardevol om te behouden. Vaak zijn individuen of historische verenigingen wel bekend met deze elementen en objecten. Op het moment dat er ontwikkelingen plaats vinden met of rond een historisch element of object, komen de individuele personen of leden van historische verenigingen meestal te laat om het belang van het element of object onder de aandacht te brengen. Het inventariseren van cultuurhistorische objecten en de uitkomst hiervan openbaar maken, kan ertoe bijdragen dat er bij planologische en ruimtelijke ontwikkelingen rekening wordt gehouden met de cultuurhistorische waardevolle objecten in het plangebied.

In de gemeente Alphen aan den Rijn liggen veel cultuurhistorische objecten verborgen in het landschap. De gemeente Alphen aan den Rijn heeft besloten om de inventarisatie uit te voeren in een gedeelte van de gemeente, namelijk de polders Nieuwkoop, Zuid-en Noordeinderpolder en drooggemaakte polder ten westen van Aarlanderveen. Bijlage 1. 'Inventarisatiegebied' geeft de regio weer waar de inventarisatie werd uitgevoerd. De inventarisatie van de cultuurhistorische objecten wordt onderdeel van de kwaliteitsgids 'bestemmingsplan buitengebied', dat door de gemeente wordt opgesteld.

Het doel van het project is het in kaart brengen van alle aanwezige cultuurhistorische objecten en elementen (hierna genoemd als object). De resultaten worden in ArcGis gezet, zodat het gemakkelijk geïntegreerd kan worden met andere inventarisaties (archeologie, flora en fauna etc.).

Om kennis uit het gebied zo goed mogelijk te benutten is een werkgroep samengesteld met daarin de volgende personen:

Streekarchief Alphen aan den Rijn: de heer J. den Hengst, de heer A. van 't Riet

Historische Vereniging Alphen aan den Rijn: mevr. A. v.d. Graaf, de heer A.A. de Lijster

IVN Alphen aan den Rijn; de heer H.J. Habermehl

Bond Heemschut: de heer E. van der Dussen

Deelnemers van het Streekarchief Alphen aan den Rijn en Historische Vereniging Alphen aan den Rijn hebben vooral kennis van de gebouwde objecten, het IVN Alphen aan den Rijn met name van de groene objecten (landschap) en de Bond Heemschut van gemaal en sluisje aan de Machineweg.

De werkgroep is tweemaal bij elkaar geweest. De tweede maal was de gemeente (mevr. D. van den Berg) vertegenwoordigd. Deelnemers hebben ook per mail gereageerd op tussenproducten en het eindproduct van het rapport.

De voorlaatste conceptversie is verzonden aan het Erfgoedhuis Zuid-Holland. De heer L. Laman heeft deze versie van commentaar voorzien.

De heer Den Hengst heeft met A. van der Zijden een rondrit door het gebied gemaakt, waarbij gebouwde elementen zijn geïnventariseerd. De heer Habermehl heeft met de heer A. Gijlstra de groene elementen beoordeeld. De heer A. van 't Riet zocht ontbrekende gegevens na in het Streekarchief.

Aan de bewoners van het buitengebied is namens de gemeente om inbreng gevraagd. Hiervoor was de mogelijkheid tijdens de bijeenkomst voor bewoners in het kader van de wijziging van het bestemmingsplan buitengebied. Tevens is een inventarisatieformulier toegevoegd bij een mailing

naar bewoners in het kader van dit bestemmingsplan. Er zijn ongeveer vijf reacties binnengekomen.

Van de elementen zijn de volgende onderdelen benoemd:

Huidige functie:

Oorspronkelijke functie:

Eigenaar:

Bouwjaar:

Staat van onderhoud:

Monumentstatus:

Cultuurhistorische waarde: laag-matig-redelijk-hoog

Aanbeveling:

Bijzonderheden:

Elementen die zijn beoordeeld met een cultuurhistorische waarde “laag” zijn niet in het rapport opgenomen.

De benoemde elementen zijn weergegeven op een A0-kaart in GIS (bijlage 3)

Wij danken al diegenen die inbreng hebben geleverd om deze inventarisatie tot stand te brengen hartelijk voor hun inzet.

A. Van der Zijden

A. Gijlstra

Inhoudsopgave

Inleiding.....	2
1. Ontstaansgeschiedenis van Aarlanderveen.....	5
2. Cultuurhistorische objecten 'Buitengebied'	7
 Bijlage 1: Inventarisatie-gebied	33
Bijlage 2: Literatuurlijst.....	33
Bijlage 3: Overzichtskaart met objecten	35

1. Ontstaansgeschiedenis van Aarlanderveen

Rond 1200 beperkte de bewoning in deze streken zich tot de hoge klei- en zandruggen langs de rivieroeveren. Daar bood de bodemstructuur enige stevigheid. Het achterliggende land bestond uit zompig hoogveen begroeid met veenmos en hier en daar plukjes wilgen, elzen en berken. Voor bebouwing met graan en voor beweiding met vee was de grond vooralsnog veel te nat. De veengebieden werden voornamelijk gebruikt voor de jacht en voor het verzamelen van riet en brandhout. Omstreeks de dertiende eeuw kwam in deze situatie langzaam verandering. De gebieden langs de rivieren raakten overbevolkt en de ontwikkeling van de steden leidde tot een toenemende vraag naar voedsel. Het ligt voor de hand dat men voor gebiedsuitbreiding het oog liet vallen op het drassige veenland. Omstreeks het jaar 1250 begon de graaf van Holland concessies te verstrekken om de wildernis te ontwateren. Een concessie omvatte een stuk te ontginnen land van zes voorling diep, dat komt overeen met ongeveer 1250 meter. De breedte bedroeg 29 roeden, omgerekend 110 meter. Per concessie werden er na ontginning drie percelen land van elk om en nabij dertig meter breed verkregen.

De sloten werden loodrecht op de rivier gegraven en omdat het land toen nog ongeveer vier meter hoger lag dan nu, was er een natuurlijke afwatering. Als eerste cultuurgewas werd boekweit ingezaaid. Om extra stikstof te verkrijgen werd de bovenlaag van het vers ontgonnen land afgebrand. Latere toegepaste graangewassen waren gerst, eenkoorn en emmer. Uit de middeleeuwen zijn weinig geschreven bronnen bekend, maar voor wie er oog voor heeft, is het ontstaan van het tegenwoordige landschap gemakkelijk uit gedetailleerde kaarten af te lezen. Met de Ziende aan de oostzijde is, met stroken van zes voorling diep, in noordelijke richting vanuit de Rijn bij Zwammerdam begonnen. De Ziende was een al bestaande dijk die het water van de heerlijkheid Nieuwkoop keerde. Het woord Ziende is afgeleid van Zijdwende: het keerde het water ter zijde.

Aan het eind van het ontgonnen land werd een dwarssloot gegraven, de huidige buitenwetering. Daarop kon het nog niet ontgonnen land afwateren. Vervolgens begon men weer aan een nieuwe fase van zes voorling diep. Op een afstand van twee maal zes voorling, gemeten vanaf de Rijn, werd loodrecht op de Ziende een tiendweg aangelegd. Later werd dit het Zuideinde. Het is zeer waarschijnlijk dat deze weg heeft gediend als basis voor de volgende ontginningsfase. Het kon niet anders, tussen fase één en twee lag immers de brede buitenwetering. Tot ongeveer de kromming in het Zuideinde, ter hoogte van de tegenwoordige boerderij Aurora, is het allemaal precies volgens de regels gegaan. Twee ontginningsfasen van elk zes voorling diep. Buitenwetering en Zuideinde liepen parallel aan de Rijn.

De ligging van de rest van het Zuideinde, Dorpsstraat en het Noordeinde is echter vanuit de ontginning niet te verklaren. Dit traject ligt niet aan het eind van een ontginningsfase of van een veelvoud daarvan en loopt ook niet evenwijdig aan de Rijn. Vermoedelijk liep hier al een pad voordat het gebied werd ontgonnen. Om dit te verklaren moeten we weer verder terug in de tijd. In 1214 werd in een verlovingsakte van Floris IV met Machteld van Brabant aan het paar een jaarrente uit de Vrije Hoef bij Aarlanderveen toegewezen. Daarmee stond in deze akte niet alleen de eerste vermelding van de Vrije Hoef, maar tevens de eerste vermelding van Aarlanderveen. De Vrije Hoef bestond dus al toen de eerste ontginning aan het tegenwoordige Zuideinde was voltooid. Het is aannemelijk dat het voetgangersverkeer tussen het nieuwe pioniersgebied en de Vrije Hoef via een rechte lijn door het veenmoeras liep. Op de duur werd dit een pad en later de weg die nu gevormd wordt door Zuideinde, Dorpsstraat en Noordeinde. Dit is een vrij suggestieve theorie, maar een andere verklaring voor de ligging van de weg is moeilijk te vinden.

De volgende ontginning had niet de Rijn als basis, maar begon vanuit de Aar. Uitzonderlijk was dat de ontwateringsloten niet loodrecht op de rivier gegraven werden, maar schuin in een hoek van ongeveer 45 graden. Mogelijk had dat iets met de afwatering te maken. Het is voor te stellen dat een sloot schuin op de stroom, beter afwatert dan een sloot die daar loodrecht op staat. De Aar, die ontsprong in een uitgestrekt veengebied ten zuiden van wat nu

Nieuwveen is, had heel wat water te verwerken. Op de kaart ziet de verkaveling langs de Aar er uit als een veer. Als men met het graven van sloten een bepaalde richting heeft aangenomen, dan is dat bepalend voor de overige ontginning. Je graaft evenwijdig aan de sloten van de buurman en je dient daarbij de breedte van je land aan te houden. Daarvan afwijken geeft problemen. Zo naderden de Ter Aarse slotengravers het Aarlanderveense veen. Bij het tegenwoordige gemaal Neptunus (Galgmachine) werd nog even uitgegaan van de buitenwetering als basis. Aan beide zijden zien we de schuine verkaveling.

Voordat aan de ontginning van het Aarlanderveense veen werd begonnen, werd eerst de Machineweg (tegenwoordig Korteraarseweg genoemd) aangelegd. Deze weg was de toegang tot de door de graaf van Holland gevestigde Vrije Hoef.

De bewijsvoering dat de weg in ieder geval ouder is dan de ontginning van het omringende land is terug te vinden in de aangrenzende percelen ter hoogte van de knik in de weg.

De sloot die het eerste perceel weiland aan de Aarlanderveense kant begrenst, volgt precies de bocht. Aan de Ter Aarse kant vinden we die bocht weer terug in de afbakening van het tweede perceel. De weg was bepalend voor de afmetingen van het aansluitende land. Men groef de sloten evenwijdig aan de weg, omdat men anders zichzelf tekort zou doen. Pas de volgende percelen waren weer recht.

De plaatsbepaling van de weg is echter niet willekeurig. Het tracé volgt precies de richting van de schuin op de Aar staande sloten. Echter tijdens de aanleg van het pad moesten die nog worden gegraven. Te denken valt dat de concessies al waren verdeeld, de percelen uitgezet, het pad naar de Vrije Hoef aangelegd en dat men daarna pas begon met de ontginning.

In Aarlanderveen kwamen de slotengravers na ongeveer 6 voorling, gerekend vanaf de Buitenwetering, het al bestaande pad van het Zuideinde naar de Vrije Hoef tegen. Dat werd beschouwd als afsluiting van één van de ontginningsfasen. Niemand maakte er zich druk over dat het pad niet recht op de verkavelingsloten stond. Zeven eeuwen geleden maakte het ook niet zo veel uit. Er was ruimte genoeg om te bouwen en standaard bouwelementen waren er toch niet. Alles werd aangepast gemaakt. Veel later toen er meer huizen op een kavel kwamen, moest men woekeren met de ruimte. Voorgevels volgden de weg en zijgevels kregen de richting van de kavels. Gemeentelijke voorschriften stonden, behoudens een enkele uitzondering, geen afwijkende rooilijn toe en voor loodrecht op de voorgevel staande zijmuren was geen plaats. Voor panden die niet zo dicht op elkaar stonden, was die ruimte er wel, maar door de evenwijdig aan de weg voorgeschreven rooilijn stonden ze wat raar op het erf.

Hierdoor staan vooral in de Aarlanderveense Dorpsstraat heel wat huizen met een grondoppervlak waarvan de muren scheef op elkaar staan. De voorgevel staat parallel aan de weg en de zijmuren staan daarop in een schuine hoek. In de wiskunde heet dit een ruitvormig oppervlak. Om de woonruimte optimaal te benutten zijn er inderdaad Dorpsstraatbewoners die speciaal vervaardigd meubilair hebben laten maken.

In het Noordeinde zijn de huizen wel rechthoekig en de rooilijn staat parallel aan de weg, maar omdat ook hier de kavels niet recht op de weg staan, krijgen we een situatie dat er soms aan één kant van het huis wel erg weinig ruimte over blijft. Het rijpad naast de woning volgt voor het eerste deel meestal de lijn van het huis, waarna het vervolgens overgaat in de richting van de kavel. Het gevolg is een vervelende knik, die het achteruit rijden met een beslagen achterrait er niet gemakkelijker op maakt.

Scheve muren en scheve kavels zijn terug te voeren tot de ontginning van de onbewoonde wildernis ten noorden van de Rijn. Al deze onregelmatigheden zijn het gevolg van een ruim zevenhonderd jaar geleden genomen beslissing.

Bron: Jan den Hengst Aarlanderveens Archief

2. Cultuurhistorische objecten 'Buitengebied'

AR01 Historische weg 'Kortsteekterweg, Lindenhovestraat'

Naam: Kortsteekterweg, Lindenhovestraat

Huidige functie: Weg met wandelpad

Oorspronkelijke functie: Jaagpad langs de Rijn

Eigenaar: Provincie Zuid-Holland

Bouwjaar: 1664

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Strikt handhaven op behoud jaagpad. Pad opnemen in routenetwerken

Bijzonderheden:

Het jaagpad is nog grotendeels intact, ook als het achter de huizen langsloopt (geen tuintjes toegestaan). Ter hoogte van Kortsteekterweg 29 is een huis op het jaagpad gebouwd.

De Kort Steekterweg loopt eveneens vanaf de Hefbrug naar Zwammerdam maar dan aan de noordzijde van de Oude Rijn. Het karakter van deze weg is sterk verschillend van de Steekterweg doordat deze weg geen doorgaande functie heeft. Hier is sprake van een landelijke route met een over het algemeen historische bebouwing van woningen boerderijen en ruime doorzichten op het buitengebied en de Oude Rijn. Door de grote doorzichten is er eerder sprake van incidentele bebouwing die veelal uit het zicht wordt ontnomen door de aanwezige bomen en beplanting. Belangrijk voor de beleving van de Kort Steekterweg is enerzijds de directe relatie met de Oude Rijn en anderzijds het zicht op de polder.

De historische boerderijen bestaan veelal uit een ensemble van bouwwerken waarbij de stal c.q. schuur met daaraan gekoppeld het woonhuis door zijn massa dominant is. Dit bouwwerk staat meestal haaks op de weg en heeft vaak een grote breedte en hoogte met een "zwarte", rieten, kap die vanaf de begane grond omhoog loopt. De kap is in bijna alle gevallen een zadeldak met of zonder wolfseinden. De gevelindeling is eenvoudig met staande, opgedeelde, ramen, in een enkel geval met luiken. Het metselwerk is zorgvuldig met fraaie metseldetails t.p.v. ramen en aansluiting op de kap. Het ensemble van bouwwerken ligt vrij en wordt omgeven door volwassen groen met oude bomen die bepalend zijn voor de uitstraling. Deze weg vormt qua bebouwing en identiteit onderdeel van het buitengebied.

(Welstandsnota Alphen aan den Rijn, Meer dan kleur alleen, Wissing stedenbouw en ruimtelijke vormgeving, april 2004)"

AR02 Boomgaard, Kortsteekterweg

Huidige functie: Estetisch

Oorspronkelijke functie: Fruitproductie

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Minimaal 50 jaar

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden: Een kleine boomgaard met jonge en oude hoogstamfruitbomen

AR03 Knotbomenrij, Kortsteekterweg

Huidige functie: Landschappelijk

Oorspronkelijke functie: Houtproductie

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Minimaal 80 jaar

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Fraaie knotessenrij behouden

Bijzonderheden: Een rij met oude knotessen langs de sloot. Naast de knotbomenrij staan een aantal fruitbomen.

AR04 Boerderij met zomerhuis 'Wilhelmshoeve', Kortsteekterweg 52

Naam: Wilhelmshoeve

Huidige functie: Woonboerderij

Oorspronkelijke functie: Boerderij

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: 1875

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Cultuurhistorisch object in bp

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden: Monumentale solitaire bomen op het erf

AR05 Moestuin, Kortsteekterweg 50

Huidige functie: Moestuin en kas

Oorspronkelijke functie: Moestuin

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Mogelijk begin 20e eeuw

Staat van onderhoud: Authentiek, naar omstandigheden goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk

Aanbeveling: Als moestuinblijven beheren, slootpatroon (eilandje) handhaven

Bijzonderheden: Het kasje is al twee generaties aanwezig. Kasje en moestuin worden nog steeds goed onderhouden

AR06 Woning 'Rijnbogt', Kortsteekterweg 46

Naam: Rijnbogt

Huidige functie: Woning

Oorspronkelijke functie: Boerderij

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: 1849

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Gemeentelijk monument

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden:

AR07 Woning 'De Middelstee', Kortsteekterweg 44

Naam: De Middelstee

Huidige functie: Woning

Oorspronkelijke functie: Boerderij

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Gerenoveerd

Monumentstatus: Rijksmonument (7502)

Staat van onderhoud: Zeer goed,

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden: In het rampjaar (1672) is deze woning net niet meer afgebrand. De woning is in 1899 en 1908 (gedeeltelijk) herbouwd. De huidige woning is herbouwd met de oude stenen en met behoud van de oorspronkelijke indeling aan de buitenzijde. Veel huizen hadden een zogenaamde "overtuin" aan de overzijde van de weg. Deze is nog terug te vinden in de boomgaard aan de overzijde. Voor de woning is een sloot gelegen die gelijk staat met het waterniveau van de Oude Rijn. (Komt in de regio meer voor).

AR08 Fruitbomen, Kortsteekterweg

Huidige functie: Estetisch

Oorspronkelijke functie: Fruitproductie

Eigenaar: Gemeente/particulier

Bouwjaar: Minimaal 50 jaar

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk

Aanbeveling: Fruitbomen handhaven

Bijzonderheden: Tussen de Kortsteekterweg en de Oude Rijn staan vier fraai fruitbomen op een rijtje.

De fruitbomen behoorden waarschijnlijk bij de boerderij aan de andere zijde van de weg

AR09 Boomgaard, Kortsteekterweg

Huidige functie: Estetisch

Oorspronkelijke functie: Fruitproductie

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Minimaal 50 jaar

Staat van onderhoud: Redelijk, er vindt regelmatig nieuwe aanplant plaats

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden: Een grote boomgaard waarin veel verjonging heeft plaatsgevonden

AR10 Geriefhoutbos, Kortsteekterweg

Huidige functie: Landschappelijk

Oorspronkelijke functie: Houtproductie

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Minimaal 50 jaar

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden: Een klein geriefhoutbosje achter het erf dat afgelopen jaren afgezet is. Wilg is de meest voorkomende soort in het bosje.

AR11 Hakhoutbos, Kortsteekterweg

Huidige functie: Estetisch

Oorspronkelijke functie: Fruitproductie

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Minimaal 50 jaar

Staat van onderhoud: Goed,

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk

Aanbeveling: Boomgaard handhaven

Bijzonderheden: Een verscholen boomgaard ligt achter de haag van els en wilg. In de boomgaard staan een aantal fraaie oude fruitbomen.

AR12 Boerderij, Kortsteekterweg 42

Huidige functie: Boerderij met zomerhuis

Oorspronkelijke functie: Boerderij

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: 1873

Staat van onderhoud: Goed,

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden: Authentiek gerestaureerd. Met boomgaard en overige erfbeplanting

AR13 Sluis, Kerkvaartspad

Huidige functie: Weiland

Oorspronkelijke functie: Sluis

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Omstreeks 16e eeuw

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Niet van toepassing, locatie is waardevol

Aanbeveling: Aanwezig reliëf handhaven, dus niet diepploegen, scheuren of egaliseren. Informatiebord plaatsen

Bijzonderheden: Sluis en watergang gedempt in 1806

AR14 Café 'Stuivertjeshuis', Kortsteekterweg 11

Naam: Stuivertjeshuis

Huidige functie: Woning

Oorspronkelijke functie: Café

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Onbekend

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Matig (pand)

Aanbeveling: Handhaven en plaatsen informatiebord

Bijzonderheden: Café langs de Oude Rijn. Waarde wordt voornamelijk bepaald door de relatie met het jaagpad. Men liep met de jager (jaagpad) mee om jenever aan te bieden. De jenever kostte 5 cent.

AR15 Geriefhoutbos, Kortsteekterweg

Huidige functie: Landschappelijk

Oorspronkelijke functie: Houtproductie

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Minimaal 50 jaar

Staat van onderhoud: Redelijk, de opgaande wilgen zijn ziek en voor het hakhout zou het beter zijn als deze bomen weg waren

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk

Aanbeveling: Voor de gezondheid van het elementen dienen de twee wilgen verwijderd te worden.

Bijzonderheden: Een boeren geriefhoutbosje met twee opgaande wilgen. Het bosje is een aantal jaren geleden opgeknapt door werkploeg van Vrijwillig Landschapsbeheer.

AR16 Boomgaard, Kortsteekterweg

Huidige functie: Estetisch

Oorspronkelijke functie: Fruitproductie

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Minimaal 50 jaar

Staat van onderhoud: Redelijk, vormsnoei in de fruitbomen is voor de gezondheid van de bomen vereist.

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk

Aanbeveling: Vormsnoei toepassen in de winter

Bijzonderheden: Een grote boomgaard naast en achter het woonhuis

AR17 Boomgaard, Kortsteekterweg

Huidige functie: Estetisch

Oorspronkelijke functie: Fruitproductie

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Minimaal 50 jaar

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk

Aanbeveling: Boomgaard handhaven

Bijzonderheden: Een boomgaard met vier oude en vier jonge hoogstamfruitbomen

AR18 Woonhuis 'Ringbrug', Kortsteekterweg 30

Naam: Ringbrug

Huidige functie: Woonhuis

Oorspronkelijke functie: Boerderij met 'herenoptrek'

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: 18e eeuw

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Rijksmonument (7501)

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden: De voorzijde ('herenoptrek') is in gebruik geweest als buitenverblijf (zomer) voor de eigenaar, die zelf niet woonachtig was in de regio. De tuin is inmiddels verdwenen.

AR19 Boerderij 'Landlust', Kortsteekterweg 20

Naam: Landlust

Huidige functie: Boerderij

Oorspronkelijke functie: Boerderij

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Omstreeks 1900

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

AR20 Hakhoutbos 'Futenbos', Kortsteekterweg

Naam: Futenbos

Huidige functie: Landschappelijk

Oorspronkelijke functie: Inwatering bomen

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Minimaal 50 jaar

Staat van onderhoud: Goed, hakhout wordt door de onderhoudsploeg van Vrijwillig Landschapsbeheer onderhouden

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk

Aanbeveling: Informatiepaneel over de voormalige 'wijk' plaatsen.

Bijzonderheden: Deze zogenaamde 'wijk' diende als locatie voor het inwateren van bomen.

Voordat de bomen bewerkt werden in de houtproductie, werden ze in het water gelegd. Op deze wijze wordt het kromtrekken van de planken tegen gegaan. De hakhoutbosjes zijn hiervan de overblijfselen.

AR21 Boerderij, Kortsteekterweg 16

Huidige functie: Boerderij

Oorspronkelijke functie: Boerderij

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Omstreeks 1910

Staat van onderhoud: Goed, zomer matig

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Matig

Aanbeveling: Ensemble handhaven

Bijzonderheden: Gemetselde dam aan Rijnzijde van de watergang

AR22 Dam, Kortsteekterweg 16

Huidige functie: Dam

Oorspronkelijke functie: Dam

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Omstreeks 1910

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden: Gemetselde afdamming van boezemsloot op Rijnhoogte (verbindingsbuis aanwezig)

AR23 Boomgaard, Kortsteekterweg

Huidige functie: Estetisch

Oorspronkelijke functie: Fruitproductie

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Minimaal 50 jaar

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk

Aanbeveling: Boomgaard handhaven

Bijzonderheden: Een fraaie boomgaard aan de Kortsteekterweg

AR24 Boomgaard, Kortsteekterweg

Huidige functie: Estetisch

Oorspronkelijke functie: Fruitproductie

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Minimaal 50 jaar

Staat van onderhoud: Redelijk

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk

Aanbeveling: De lege delen in het hakhoutbos kunnen gebruikt worden voor nieuwe aanplant van fruitbomen.

Bijzonderheden: Een boomgaard een aantal oude fruitbomen en jonge fruitbomen. Er is veel ruimte om nog een aantal fruitbomen aan te planten

AR25 Boerderij, Kortsteekterweg 6 en 6a

Huidige functie: Boerderij met zomerhuis

Oorspronkelijke functie: Boerderij

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Omstreeks 1900

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Matig

Aanbeveling: Ensemble behouden

Bijzonderheden: Fraaie boerderij met engelenraam

AR26 Hakhoutbos, Lindehovenstraat

Huidige functie: Landschappelijk

Oorspronkelijke functie: Houtproductie

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Minimaal 50 jaar

Staat van onderhoud: Slecht, de hakhoutstobbes zijn uitgegroeid tot opgaande bomen

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk

Aanbeveling: Het hakhoutbos dient in de winter bij de stobbes afgezet te worden. Om tijd en geld te spreiden kan ervoor gekozen worden dit gefaseerd uit te voeren.

Bijzonderheden: Een hakhoutbos met slecht onderhouden hakhout. In het bosje staan wilgen, elzen en meidoornstruiken.

AR27 Molen 'De Dikke molen', Kortsteekterweg 2

Naam: De Dikke molen

Huidige functie: Cultuurhistorisch

Oorspronkelijke functie: Watermolen

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: 1638

Staat van onderhoud: Matig, wieken ontbreken, bijgebouwen goed

Monumentstatus: Rijksmonument (7534)

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven. Restauratie in gang

Bijzonderheden: In 1673 is de molen afgebrand, en in 1674 herbouwd. De kap werd in 1836 vernieuwd. De molen had een rol bij de bemaling van de Noord- en Zuideinder polder, maar werd in 1955 buiten bedrijf gesteld. Op de overgang tussen Molenvliet en Oude Rijn is een gemetselde duiker aanwezig.

AR28 Heul, Lindehovenstraat 12

Huidige functie: Heul

Oorspronkelijke functie: Heul

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Omstreeks 1900

Staat van onderhoud: Redelijk

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk, regionaal zeldzaam

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden: Fraai gemetselde heul met een ronde toog.

AR29 Boerderij 'De Lindehoeve', Lindehovenstraat 12

Naam: De Lindehoeve

Huidige functie: Boerderij met zomerhuis

Oorspronkelijke functie: Boerderij

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Begin 18e eeuw

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Rijksmonument (7505)

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden: Naast de boerderij, aan de weg, is een geriefhoutbosje gelegen.

AR30 Boomgaard, Lindehovenstraat

Huidige functie: Estetisch

Oorspronkelijke functie: Fruitproductie

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Minimaal 50 jaar

Staat van onderhoud: Redelijk, de oude fruitbomen hebben veel schade.

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk

Aanbeveling: De oude fruitbomen dienen in de winter goed gesnoeid te worden, waardoor de bomen in de zomer een reactie krijgen. De dode delen dienen verwijderd te worden. In augustus dient er met vormsnoei weer model in de bomen aangebracht te worden.

Bijzonderheden: Een boomgaard aan de Lindehovenstraat met zeven oude hoogstamfruitbomen. Een aantal jonge fruitbomen recentelijk aangeplant. Om de boomgaard staat een knotwilgenrij

AR31 Woonhuis, Lindehovenstraat 10

Huidige functie: Villa

Oorspronkelijke functie: Burgerwoning

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: 1907

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Gemeentelijk monument

Cultuurhistorische waarde: Matig

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden:

AR32 Boerderij, Lindehovenstraat 6

Huidige functie: Boerderij met zomerhuis

Oorspronkelijke functie: Boerderij

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Boerderij omstreeks 1900, restauratie zomerhuis onbekend?

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Matig

Aanbeveling: Ensemble handhaven

Bijzonderheden:

AR35 Boerderij, Lindehovenstraat 2

Huidige functie: Boerderij

Oorspronkelijke functie: Boerderij

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Vroeg 19e eeuw

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Rijksmonument (7504)

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden:

AR36 Waterkering en weg 'Ziendeweg'

Naam: Ziendeweg of Zijtwende

Huidige functie: Waterkering

Oorspronkelijke functie: Waterkering met weg

Eigenaar: Hoogheemraadschap Rijnland

Bouwjaar: 12^e eeuw

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden: De Zijtwende is aangelegd op het moment dat de Zwammerdam werd aangelegd om het Utrechtse water te keren. Aangelegd in opdracht van Frederik Barbarossa. Tijdens de conflicten tussen de Bisschop van Utrecht en de Graven van Holland kreeg ieder een hoofdeinde. Frederik Barbarossa beslechtte de ruzie en liet de dam (Swadenburgerdam) slopen. De Ziende wordt onderhouden door Nieuwkoop. Er stonden drie molens. Eén is (afgeknot) nog aanwezig, van één zijn de fundamenteën nog intact (alle drie op gemeentegrond Nieuwkoop)

AR37 Schans 'Altelaat', Ziendeweg

Naam: Altelaat

Huidige functie: Weiland

Oorspronkelijke functie: Schans

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: 17e eeuw

Staat van onderhoud: In gebruik als weiland

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Slotenstructuur handhaven, grond niet diepploegen.

Bijzonderheden: In 1739 wordt de schans verkocht voor een bedrag van 100 gulden. (bron: Groene Hart Archieven, Streekarchief Rijnlands Midden)

AR38 Geriefhoutbos, Zuid- en Noordeinder polder

Huidige functie: Landschappelijk

Oorspronkelijke functie: Houtproductie

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Minimaal 50 jaar

Staat van onderhoud: Matig, zeer veel opgaand hout

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk

Aanbeveling: Het bosje van de winter afzetten

Bijzonderheden: Een klein geriefhoutbos langs de Grote Wetering.

AR39 Watergang 'Grote Wetering'

Naam: Grote Wetering

Huidige functie: Hoofdwatergang

Oorspronkelijke functie: Hoofdwatergang

Eigenaar: Hoogheemraadschap van Rijnland

Bouwjaar: 16e eeuw

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Opnieuw aanleggen of herstellen natuurvriendelijke oevers

Bijzonderheden: Langs De Wetering zijn natuurvriendelijke oevers aangelegd van ongeveer 5 meter breed. Na aanleg zijn ze vijf jaar in stand gehouden en beheerd door de eigenaren (agrariërs). Vervolgens is er verschillend beheer gevoerd:

geen beheer: opslag van bomen, waaronder els.
geen beheer met verwijderen houtopslag: riet/ruigte oever
volgestort met aarde: verder beheerd als weiland
aanplant riet: herstel ecologische waarden

Bij de molenviergang is een sifon aanwezig waar de watergangen elkaar kruisen. Deze was oorspronkelijk van hout, maar is door een kunststof sifon vervangen.

AR40 Molengang 'Molenviergang Aarlanderveen'

Naam: Molenviergang Aarlanderveen

Huidige functie: Hoofdwatergang

Oorspronkelijke functie: Hoofdwatergang, molenwetering (1615)

Eigenaar: Hoogheemraadschap van Rijnland

Bouwjaar: 17e eeuw

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen (molens apart benoemd als Rijksmonument)

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven van molengang

Bijzonderheden: De molengang is de enige in bedrijf zijnde molengang in de wereld die zonder mechanische hulp een polder bemaalt. De vier molend voeren trapsgewijze het water af naar de Oude Rijn.

AR41 Ondermolen 'Molen 1', Molenviergang

Naam: Molen 1

Huidige functie: Watermolen

Oorspronkelijke functie: Watermolen

Eigenaar: Stichting Molenviergang Aarlanderveen

Bouwjaar: 1924

Staat van onderhoud: Goed, bijgebouwen goed, nieuw zomerhuis

Monumentstatus: Rijksmonument (7529)

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden:

AR42 Middenmolen 'Molen 2', Molenviergang Achtermiddenweg 2

Naam: Molen 2

Huidige functie: Watermolen

Oorspronkelijke functie: Watermolen

Eigenaar: Stichting Molenviergang Aarlanderveen

Bouwjaar: 1869

Staat van onderhoud: Goed, bijgebouwen matig, zomerhuis is afgebroken

Monumentstatus: Rijksmonument (7532)

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden: Ten zuiden van de Middenmolen is over de watergang een gemetselde duiker aanwezig.

AR43 Bovenmolen 'Molen 3', Molenviergang Achtermiddenweg 4

Naam: Molen 3

Huidige functie: Watermolen

Oorspronkelijke functie: Watermolen

Eigenaar: Stichting Molenviergang Aarlanderveen

Bouwjaar: 1823

Staat van onderhoud: Goed, bijgebouwen matig

Monumentstatus: Rijksmonument (7531)

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven, inclusief zomerhuis

Bijzonderheden: Het oorspronkelijk zomerhuis is nog aanwezig

AR44 Molen 'Molen 4', Molenviergang Kerkvaartsweg 61

Naam: Molen 4

Huidige functie: Watermolen

Oorspronkelijke functie: Watermolen

Eigenaar: Stichting Molenviergang Aarlanderveen

Bouwjaar: 1801

Staat van onderhoud: Goed, bijgebouwen goed, nieuw zomerhuis

Monumentstatus: Rijksmonument (7533)

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden:

AR45 Geriefhoutbos, Zuid- en Noordeinder polder

Huidige functie: Landschappelijk

Oorspronkelijke functie: Houtproductie

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Minimaal 50 jaar

Staat van onderhoud: Matig, achterstallig onderhoud

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk

Aanbeveling: De hakhoutcyclus dient weer opgepakt te worden.

Bijzonderheden: Een klein geriefhoutbos ligt geheel vrij in het landschap, tussen de graslandpercelen

AR46 Geriefhoutbos, Zuid- en Noordeinder polder

Huidige functie: Landschappelijk

Oorspronkelijke functie: Houtproductie

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Minimaal 50 jaar

Staat van onderhoud: Redelijk

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk

Aanbeveling: Geriefhoutbosje handhaven

Bijzonderheden: Een klein geriefhoutbos dat deel uit maakt van een verzameling bosjes, die zeer beeldbepalend voor de polder is.

AR47 Geriefhoutbos, Zuid- en Noordeinder polder

Huidige functie: Landschappelijk

Oorspronkelijke functie: Houtproductie

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Minimaal 50 jaar

Staat van onderhoud: Redelijk

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk

Aanbeveling: Geriefhoutbosje handhaven

Bijzonderheden: Een klein geriefhoutbos vrijstaand langs de Grote Wetering. Het geriefhoutbosje maakt deel uit van een verzameling bosjes, die zeer beeldbepalend voor de polder is.

AR48 Geriefhoutbos, Zuid- en Noordeinder polder

Huidige functie: Landschappelijk

Oorspronkelijke functie: Houtproductie

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Minimaal 50 jaar

Staat van onderhoud: Redelijk

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk

Aanbeveling: Geriefhoutbosje handhaven

Bijzonderheden: Een klein geriefhoutbos vrijstaand langs de Grote Wetering. Het geriefhoutbosje maakt deel uit van een verzameling bosjes, die zeer beeldbepalend voor de polder is.

AR49 Geriefhoutbos, Zuid- en Noordeinder polder

Huidige functie: Landschappelijk

Oorspronkelijke functie: Houtproductie

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Minimaal 50 jaar

Staat van onderhoud: Redelijk

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk

Aanbeveling: Geriefhoutbosje handhaven

Bijzonderheden: Een klein geriefhoutbos vrijstaand langs de Grote Wetering. Het geriefhoutbosje maakt deel uit van een verzameling bosjes, die zeer beeldbepalend voor de polder is.

AR50 Kerkepad 'Kerkvaartspad'

Naam: Kerkvaartspad

Huidige functie: Wandelroute, onderdeel van LAW

Oorspronkelijke functie: Kerkpad

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Voor de 16e eeuw

Staat van onderhoud: Redelijk

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Onderzoek naar wenselijkheid opnieuw (smal) verhard

Bijzonderheden: De brug over De Wetering was al zeer lang aanwezig (vanaf oorsprong pad?) De huidige brug is vernieuwd om de wandeling over het pad mogelijk te maken. Op enkele delen is nog de verharding aanwezig (soort asfalt), maar het grootste deel van de route loopt over grasland. De route is gesloten tijdens het broedseizoen wegens de broedende weidevogels.

Het Kerkvaartspad was de belangrijkste verbindingsweg tussen de woonkern van Aarlanderveen (met de kerk) en de Oude Rijn. Na aanleg van de Treinweg als doorgaande verbinding is het Kerkvaartspad in onbruik geraakt.

AR51 Geriefhoutbos, Kortsteekterweg

Huidige functie: Landschappelijk

Oorspronkelijke functie: Houtproductie

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Minimaal 50 jaar

Staat van onderhoud: Slecht, zwaar achterstallig onderhoud

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk

Aanbeveling: Het opgaande bosje afzetten en een hakhoutbeheer toepassen.

Bijzonderheden: Een klein geriefhoutbos met elzen en wilgen achter op het erf.

AR52 Spoorbaan 'Treinweg'

Naam: Treinweg

Huidige functie: Weg

Oorspronkelijke functie: Spoorbaan

Eigenaar: Overheid

Bouwjaar: 1914 (spoor), 1970 (weg)

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven, informatiebord bij voormalige brug over de Rijn

Bijzonderheden: Treinbrug is niet meer zichtbaar. De Treinweg is aangelegd op een zandlichaam waarvan het zand afkomstig was van een afgegraven duin in Katwijk. Evenals de Lijn Alphen-Gouda. In 1936 is het spoor opgeheven. De gemeente heeft de grond aan de overzijde (zuidzijde) van de Oude Rijn aangekocht.

AR53 Boomgaard, Oostkanaalweg

Huidige functie: Estetisch

Oorspronkelijke functie: Fruitproductie

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Minimaal 50 jaar

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk

Aanbeveling: Boomgaard handhaven

Bijzonderheden: Een mooi onderhouden boomgaard naast een boerenerf, met veel recent aangeplante fruitbomen.

AR54 Veerhuis, Machineweg

Huidige functie: Woonhuis

Oorspronkelijke functie: Woning met wachtlokaal voor het veer

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: 1906

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Hoog (met name vanwege locatie)

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden: De erker is niet origineel.

AR55 Gemaal 'Neptunes ("Galgmachine")', Machineweg 2

Naam: Neptunes ("Galgmachine")

Huidige functie: Gemaal

Oorspronkelijke functie: Gemaal

Eigenaar: Hoogheemraadschap van Rijnland

Bouwjaar: 1871 (gebouw)

Staat van onderhoud: Goed. De machine bestaat uit twee delen: de oude pompen van het merk Pannevis (uit de tijd van de stoomaandrijving) zijn nog aanwezig, de elektromotor is van recentere datum en minder waardevol.

Monumentstatus: Gemeentelijk monument

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven van gemaal en gevelsteen.

Zo mogelijk herstel van de oorspronkelijke vorm van de toegang, met bovenliggend raam.

Onderzoek of elektromotor kan worden vervangen door een (nog werkende) historische motor.

Bijzonderheden: Volgens de overlevering zou langs het Aarkanaal een galg hebben gestaan. Deze galg bevond zich echter aan de overzijde van het de weg bij de Oostkanaalweg (gemeente Nieuwkoop): het "galgekampje" (Vrijhoeven). Het betrof een recht van de Hoogheerlijkheid om recht te speken en te veroordelen (b.v. tot de galg).

Op de muur van het gemaal (achterzijde) is een vitale vegetatie van Tongvaren (*Asplenium scolopendrium*) aanwezig.

AR56 Sluis, Machineweg 2

Huidige functie: Waterscheiding

Oorspronkelijke functie: Sluis

Eigenaar: Hoogheemraadschap van Rijnland

Bouwjaar: Vermoedelijk 16^e eeuw, in 1682 opnieuw aangelegd.

Staat van onderhoud: Slecht

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Hoog, waardestelling aanwezig

Aanbeveling Gemeentelijke Monumentencommissie en Bond Heemschut: Behouden, eventueel deklaag aanbrengen om sluis voor de toekomst te behouden.

Besluit Gemeente: Niet handhaven. Sluisje wordt binnenkort gesloopt voor de bouw van een nieuw gemaal op de plaats van het sluisje.

Bijzonderheden: Hoogheemraadschap wil in het ontwerp van het nieuwe gemaal de vorm van het sluisje handhaven en mogelijk een gerestaureerde deur terugplaatsen.

AR57 Geriefhoutbosjes (5 stuks), Grote Wetering

Huidige functie: Landschappelijk

Oorspronkelijke functie: Houtproductie

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Minimaal 50 jaar

Staat van onderhoud: Redelijk, gebaseerd op verwachting

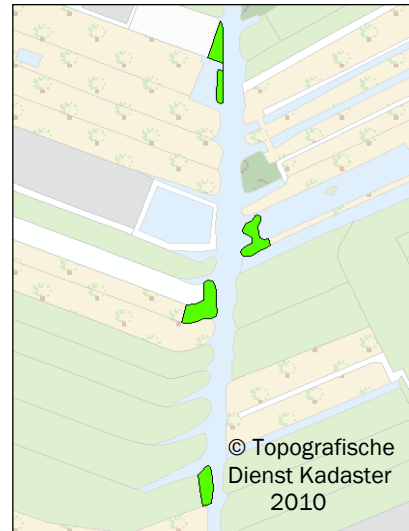
LBZH en Vrijwillig Landschapsbeheer

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk

Aanbeveling: Geriefhoutbosjes in stand houden

Bijzonderheden: Aan het einde van de graslandpercelen aan de Oostkanaalweg liggen een vijftal geriefhoutbosjes, die lastig te bereiken zijn.

AR58 Historische weg 'Machineweg'

Naam: Machineweg

Huidige functie: Weg

Oorspronkelijke functie: Verbindingsweg, polderscheiding

Eigenaar: onbekend

Bouwjaar: Voor 12e eeuw?

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Elzensingels langs weg, oude naamgeving herstellen

Bijzonderheden: Langs de weg hebben tientallen hoefslagpalen gestaan met nummers. De palen zijn inmiddels verdwenen.

AR59 Historische weg 'Achtermiddenweg'

Naam: Achtermiddenweg

Huidige functie: Verbindingsweg

Oorspronkelijke functie: Verbindingsweg door droogmakerij, boerderijlint

Eigenaar: Particuliere eigenaren

Bouwjaar: Ten tijde van de vervening (1802)

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden: Op een kaart van 1855 is de Achtermiddenweg aanwezig (evenals de Aarlanderveense Watering).

AR60 Hakhoutbos, Drooggemaakte polder aan de Westzijde

Huidige functie: Landschappelijk

Oorspronkelijke functie: Houtproductie

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Minimaal 50 jaar

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden: Het grote hakhoutbos wordt in verschillende fases afgezet, waardoor er een dynamisch bosclement ontstaat. In het bos staan els, es en wilg.

AR61 Dijk, Drooggemaakte polder te Aarlanderveen (westzijde)

Huidige functie: Waterkerende dijk

Oorspronkelijke functie: Dijk

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: 1735

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Wandelroute over de dijk realiseren

Bijzonderheden: De dijk bevat enkele “knikken” die mogelijk veroorzaakt zijn door het stoppen van de vervening bij slechtere kwaliteit van het veen vanwege te hoge kleigehaltes. Ook persoonlijke voorkeuren van de eigenaren kunnen een rol hebben gespeeld. Het stuk land dat gelegen is in de “knik” van de dijk werd “De Kil” genoemd.

AR62 Boerderij met boenhok ‘De Kooiwoning’, Achtermiddenweg 10

Naam: De Kooiwoning

Huidige functie: Boerderij

Oorspronkelijke functie: Boerderij

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Ca. 1810

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Matig

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden: De Kooiwoning is volgens oude stafkaarten het oudste huis van de polder. De woning is genoemd naar de toenmalige eigenaar Jan Kooi die de woning heeft laten bouwen. De naam betreft dus geen verwijzing naar een eendenkooi. De oorspronkelijke woning is het gedeelte dat aan het boenhok is gebouwd. Het rieten dak is vervangen door een pannendak. De huidige boerderij heeft een boenhok en een zuidhollandse loopstal. De waarde wordt dus meer bepaald door de locatie dan door de huidige bebouwing.

AR63 Object 'Asschuurtje', Zierendeweg

Naam: Asschuurtje

Huidige functie: Geen

Oorspronkelijke functie: Tijdelijke opslag voor verscheeping

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Ca. 1755

Staat van onderhoud: Matig

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Matig

Aanbeveling: Voorlopig handhaven in huidige staat.

Eventueel vlier verwijderen. Eventueel plaatsen informatiebord

Bijzonderheden: De asschuur werd in 1755 gebouwd in opdracht van de armmeester van de Grote Huis Armen en de Rooms-katholieke armen. De asschuur en de opbrengst daarvan behoort toe aan de algemene armen van Aarlanderveen. (Bron: *Groene Hart Archieven, Streekarchief Rijnlands Midden*). De as werd vanuit de asschuur verscheept en gebruikt voor ophoging van paden ("pex"). Het asschuurtje werd in 1858 door de gemeente gekocht.

AR64 Hakhoutbos, Zuideinde

Huidige functie: Perceelscheiding

Oorspronkelijke functie: Houtproductie

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Minimaal 50 jaar

Staat van onderhoud: Matig, het bosje heeft achterstallig onderhoud

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk

Aanbeveling: Om het elzenhakhout gezond te houden, dient het bosje afgezet te worden

Bijzonderheden: Het elzenhakhoutbosje ligt aan de rand van een grasperceel

AR65 Boerderij, Zuideinde 36

Huidige functie: Boerderij

Oorspronkelijke functie: Boerderij

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: 1880

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

AR66 Hakhoutbos, Zuideinde

Huidige functie: Landschappelijk

Oorspronkelijke functie: Houtproductie

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Minimaal 50 jaar

Staat van onderhoud: Matig, achterstallig onderhoud

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk

Aanbeveling: Het bosje afzetten om het hakhout in stand te houden

Bijzonderheden: De elzenhakhouwsingel staat langs een schuur, waardoor het gebouw landschappelijk ingepast is.

AR67 Historische weg en lint 'Aarlanderveen', 'Noordeinde en Zuideinde'

Naam: Aarlanderveen, Noordeinde en Zuideinde

Huidige functie: Weg

Oorspronkelijke functie: Verbindingsweg, basis van bebouwingslint

Eigenaar:

Bouwjaar: Voor 12 eeuw

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden: Waarschijnlijk bestond de weg al voor de ontginning. Op een kaart van 1615 is het bebouwingslint al aanwezig als tweezijdig bebouwingslint met de naam Aarlanderveense dijk(kaart van Fl. Balthasar en B. Florisz. Van Berckenrode).

Noordeinde

Zuideinde

Aarlanderveen

Aarlanderveen en omgeving vormen een schoolvoorbeeld van het Hollandse polderland. De hoge dijken, het stelsel van kades, de brede boezemvaarten, de molenviergang, de boerderijen met hun monumentale beplantingen vormen samen een oer-Hollands landschap

Het bebouwingslint heeft een kenmerkende ruimtelijke opbouw; een verdicht, stenig, centrum dat naar de uiteinden toe meer transparant en landelijk wordt. Aarlanderveen-dorp ontstond langs een dijkje rond de 16e eeuw. Het dorpslint van Aarlanderveen ligt hoger ten opzichte van de omliggende polders; het kent een kenmerkende opbouw. Van grote waarde zijn de steilranden op de overgang van dorpslint naar droogmakerij, deze zijn nog onbebouwd. Zij vormen als het ware een groene plint voor het dorp, zij tillen het dorp iets boven het landschap uit. Kenmerkend van het dorpslint is de doorgaande watergang aan beide zijde van de weg; de zogenaamde bermsloten. Deze geven het dorp een ruimtelijke continuïteit. In het centrum van het lint wijken de bermsloten en gaan zij om de centrumbebouwing heen. De kern van Aarlanderveen bestaat uit kleinschalige bebouwing in een strakke rooilijn waardoor een wand wordt gevormd. In tegenstelling tot de dijkstraten is hier echter geen sprake van een gesloten wand maar van een schakeling van losse bebouwing. De bebouwing is slechts 1 à 2 lagen hoog met, verschillend vormgegeven kappen haaks op, of langs de weg. De bebouwing is zowel historische als historiserende en de detaillering van de panden is zorgvuldig. De gevelindeling is opgebouwd uit metselwerk met staande ramen, met of zonder luiken, en voordeuren. De ramen zijn veelal opgedeeld in boven en onderraam en ook deze ramen zijn weer verder opgedeeld waardoor een gelaagdheid in de gevel aanwezig is. Het metselwerk is voornamelijk ter plaatse van de ramen rijk gedetailleerd met rollagen en natuursteenaccenten. Waar de goot in de voorgevel aanwezig is wordt deze als een kroonlijst vormgegeven met een gelaagdheid, geen vlakke band. Toevoegingen zoals dakkapellen zijn qua detaillering zoveel mogelijk aangepast op de aanwezige architectuur. De kleinschalige bebouwing met een smal wegprofiel en zorgvuldige materialisering van de openbare ruimte zorgen voor een intiem karakter van de kern Aarlanderveen.

De uiteinden van Aarlanderveen, Noordeinde en Zuideinde, kennen een veel opener structuur dan de Dorpsstraat. Kenmerkend voor bijvoorbeeld Zuideinde is de opbouw van het dwarsprofiel met een smalle hoofdas, aan beide zijden begeleid door wegsloten. De percelen langs de openbare weg worden nog veelal door bruggetjes ontsloten.

Noordeinde

Het Noordeinde kent een meer transparante bebouwingsstructuur. Tussen de bebouwing zijn er herhaaldelijk doorzichten naar het achterliggende polderland met een breed doorzicht bij de molen wat een karakteristiek element vormt. In de richting van de Machineweg wordt het beeld geleidelijk landelijker.

Zuideinde

Langs het Zuideinde staan de boerderijen op groter afstand van elkaar. Er is hier, meer nog dan aan het Noordeinde, zicht op het achterliggende polderland. Tussen de boerderijen liggen kavels met hoogstamboomgaarden, kleine hakhoutcomplexen en paardenweitjes die zorgen voor een groen en landelijk karakter van het boerderijlint.

De begraafplaats aan het Zuideinde is een opvallend element tussen de overwegend agrarische bebouwing. Omgeven door een forse haag vormt dit al op afstand een blikvanger. Een deel van de boerderijen in het historische lint kent prachtig verzorgde erven, soms nog met een kleine hoogstamboomgaard of een hakhoutveldje. Deze erven, boomgaarden en hakhoutveldjes dragen bij aan de diversiteit, ruimtelijke afwisseling in het lint.

Opvallend in het dorpslint Aarlanderveen is de rijkdom aan monumentale beplantingen. Deze geven het lint extra allure en intimiteit. Daarbij versterken ze het contrast tussen het meer besloten landschap in het bebouwingslint en de weidsheid van het aanliggende polderland.

De bebouwing in de Zuideinde en Noordeinde bestaat uit zowel historische boerderijen als nieuwe vrijstaande woningen. De bebouwing is over het algemeen 1 laag met kap die zowel haaks op de straat als langs de straat is gepositioneerd. De kappen zijn zadel- of schildkappen uitgevoerd in riet of pannen. De mate van detaillering verschilt per bouwwerk maar is met name bij de historische boerderijen ambachtelijk met o.a. fraaie metselwerkdetails en gevelankers."

Bron: Welstandsnota Alphen aan den Rijn

AR68 Dijk 'Oostkade', Aarlanderveen

Naam: Oostkade

Huidige functie: Waterscheiding

Oorspronkelijke functie: Bescherming tegen water

Eigenaar: Particulieren

Bouwjaar: 1735

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven en onderzoeken of wandelroute mogelijk is

Bijzonderheden: De Oostkade is aangelegd door de bewoners langs het huidige Zuideinde om het water van de er achterliggende plas te keren. De Oostkade liep van de Zinde naar de Zwedde en is opgehoogd. In de hekken (erfafscheidingen) waren doorgangen aanwezig om schouw mogelijk te maken. Op een kaart van 1736 is de kade zichtbaar langs de "Aerlanderveense plas". Deze "Groote Nieuwkoopse Poel" werd drooggemaakt in 1810.

De doorgang is niet meer goed mogelijk omdat diverse aanliggende bewoners de dijk gebruiken, o.a. door aanleg van tuinen. Dit is vooral aan de orde in de dorpskern. Het gedeelte in het meer open gebied is grotendeels begaanbaar.

AR69 Boerderij, Zuideinde 69

Huidige functie: Woonhuis

Oorspronkelijke functie: Boerderij

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Begin 19e eeuw

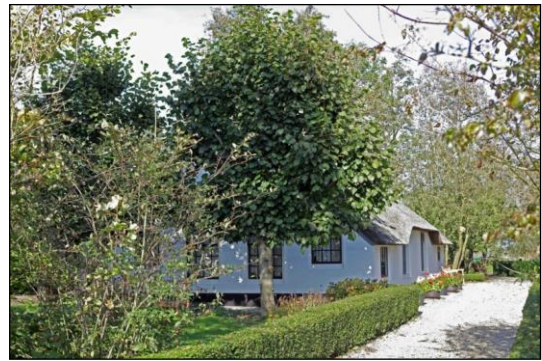
Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Rijksmonument (7521)

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden:

AR70 Dijk 'Hoge Dijk', Polder Nieuwkoop

Naam: Hoge Dijk

Huidige functie: Waterscheiding

Oorspronkelijke functie: Bescherming tegen water

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: 1810

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden: Bedijking ten westen van de Polder Nieuwkoop

AR71 Boerderij, Hogedijk 5

Huidige functie: Boerderij

Oorspronkelijke functie: Boerderij

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: 1870-1880

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden: Het betreft een boerderij uit de beginjaren van de droogmakerij

AR72 Boerderij 'Denk en Werk', Zuideinde 30

Naam: Denk en Werk

Huidige functie: Woonhuis

Oorspronkelijke functie: Boerderij

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Ca. 1850

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Rijksmonument (7520)

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden: Achterhuis dateert van 1873, wagenshuur van 1887. Duiventil aanwezig. Veel streekeigen groene beplanting. In de zomer gaat de bebouwing schuil achter de groene elementen.

AR73 Boerderij, Hogedijk 6

Huidige functie: Boerderij

Oorspronkelijke functie: Boerderij

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: 1870-1880

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden: Het betreft een boerderij uit de beginjaren van de droogmakerij

AR74 Boerderij, Zuideinde 24

Huidige functie: Boerderij

Oorspronkelijke functie: Boerderij

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Ca. 1912

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Gemeentelijk monument

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden: Mooie authentieke boerderij met zomerhuis.

AR75 Begraafplaats 'Aarlanderveen', Zuideinde

Naam: Aarlanderveen

Huidige functie: Begraafplaats

Oorspronkelijke functie: Begraafplaats

Eigenaar: Gemeente

Bouwjaar: 1872

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Rijksmonument Complexnummer 516118, begraafplaats (521435), baarhuisjes (516120, 516121), hek (516119)

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden: Helaas zijn geen oude graven meer aanwezig. Bij de begraafplaats horen twee baarhuisjes en een ijzeren toegangshek. Op het ijzeren toegangshek zijn vergankelijkheidsymbolen uitgebeeld, zoals twee zeisen, een doodshoofd en een zandloper. Er zijn twee kleine huisjes aanwezig: een lijkhuisje en een baarhuisje. In één van de huisjes bevindt zich een oude draagbaar.

AR76 Historische weg 'Aarlanderveenseweg'

Naam: Aarlanderveenseweg

Huidige functie: Verbindingsweg

Oorspronkelijke functie: Verbindingsweg door droogmakerij, boerderijlint

Eigenaar: Hoogheemraadschap van Rijnland

Bouwjaar: Omstreeks 1812

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden: Voor de aanleg van de Nieuwkoopseweg was deze weg de korte verbinding tussen de dorpskernen van Aarlanderveen en Nieuwkoop. De weg werd in het begin van de negentiende eeuw aangelegd na de droogmaking van de Nieuwkoopsepolder. (Bron: *Onze Straat, Donkelaar & de Kok, Stichting Rijnlandse Historiën, 1999*).

AR77 Brak water wellen, Polder Nieuwkoop

Huidige functie: Onderdeel watergangen

Oorspronkelijke functie: Geen

Eigenaar: Particulieren

Bouwjaar: N.v.t.

Staat van onderhoud: Volgens voorschriften HHS,

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven (geen dempingen of wijzigen ligging water-oever overgangen)

Bijzonderheden: Een aantal brak water wellen in de Polder Nieuwkoop.

AR78 Geriefhoutbos, Zuideinde

Is verwijderd in 2013

AR79 Station 'Aarlanderveen', Stationsweg 6

Naam: Aarlanderveen

Huidige functie: Woonhuis

Oorspronkelijke functie: Station

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: 1913

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Gemeentelijk monument

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Behouden oorspronkelijk aanzicht.

Bijzonderheden: Het station maakte tot 1936 onderdeel uit van de spoorlijn Uithoorn - Alphen aan den Rijn. Het station is gebouwd in het jaar 1915. Het tracé van de spoorlijn is nog aanwezig in de vorm van de geasfalteerde wegen (Nieuwkoopseweg en Treinweg).

AR80 Bosmanmolen, Polder Nieuwkoop

Huidige functie: Polderbemaling

Oorspronkelijke functie: Polderbemaling

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: 1940-1950

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden:

AR81 Molen 'De Morgenster', Noordeinde 96 en 92

Naam: De Morgenster

Huidige functie: Cultuurhistorisch

Oorspronkelijke functie: Korenmolen

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: 1870

Staat van onderhoud: Goed, bijgebouwen goed

Monumentstatus: Rijksmonument (7535 molen, 516140 molenaarswoning)

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden:

AR82 Historische weg 'Achtteenkavels'

Naam: Achtteenkavels

Huidige functie: Weg

Oorspronkelijke functie: Historische weg

Eigenaar: Gemeente Nieuwkoop

Bouwjaar: Omstreeks 1811

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Matig-hoog

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden: De naamgeving is afkomstig van de 18 verkoopkavels bij de veiling na de droogmaking.

AR83 Bosmanmolen, Polder Nieuwkoop

Huidige functie: Polderbemaling

Oorspronkelijke functie: Polderbemaling

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: 1940-1950

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden:

AR84 Boerderij, Noordeinde 4

Huidige functie: Boerderij met zomerhuis

Oorspronkelijke functie: Boerderij

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Omstreeks 1920

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden: Tekst aan voorzijde 'Vertrouwt op God'

AR85 Hakhoutbos, Noordeinde 6

Huidige functie: Landschappelijk

Oorspronkelijke functie: Houtproductie

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: Minimaal 50 jaar

Staat van onderhoud: Matig, het hakhout is uitgegroeid tot opgaand bos

Monumentstatus: Geen

Cultuurhistorische waarde: Redelijk

Aanbeveling: Het bosje dient van de winter afgezet te worden, waarna het hakhoutbeheer weer toegepast kan worden

AR86 Woonhuis, Noordeinde 6-6a

Huidige functie: Woonhuis

Oorspronkelijke functie: Rentenierswoning

Eigenaar: Particulier

Bouwjaar: 1921

Staat van onderhoud: Goed

Monumentstatus: Gemeentelijk monument

Cultuurhistorische waarde: Hoog

Aanbeveling: Handhaven

AR87 Hek begraafplaats, Kortsteekterbuurt

Huidige functie: Afscheiding

Oorspronkelijke functie: Hek van begraafplaats

Eigenaar: Gemeenten Alphen aan den Rijn

Bouwjaar: Omstreeks 1900

Staat van onderhoud: Slecht

Monumentstatus: Geen

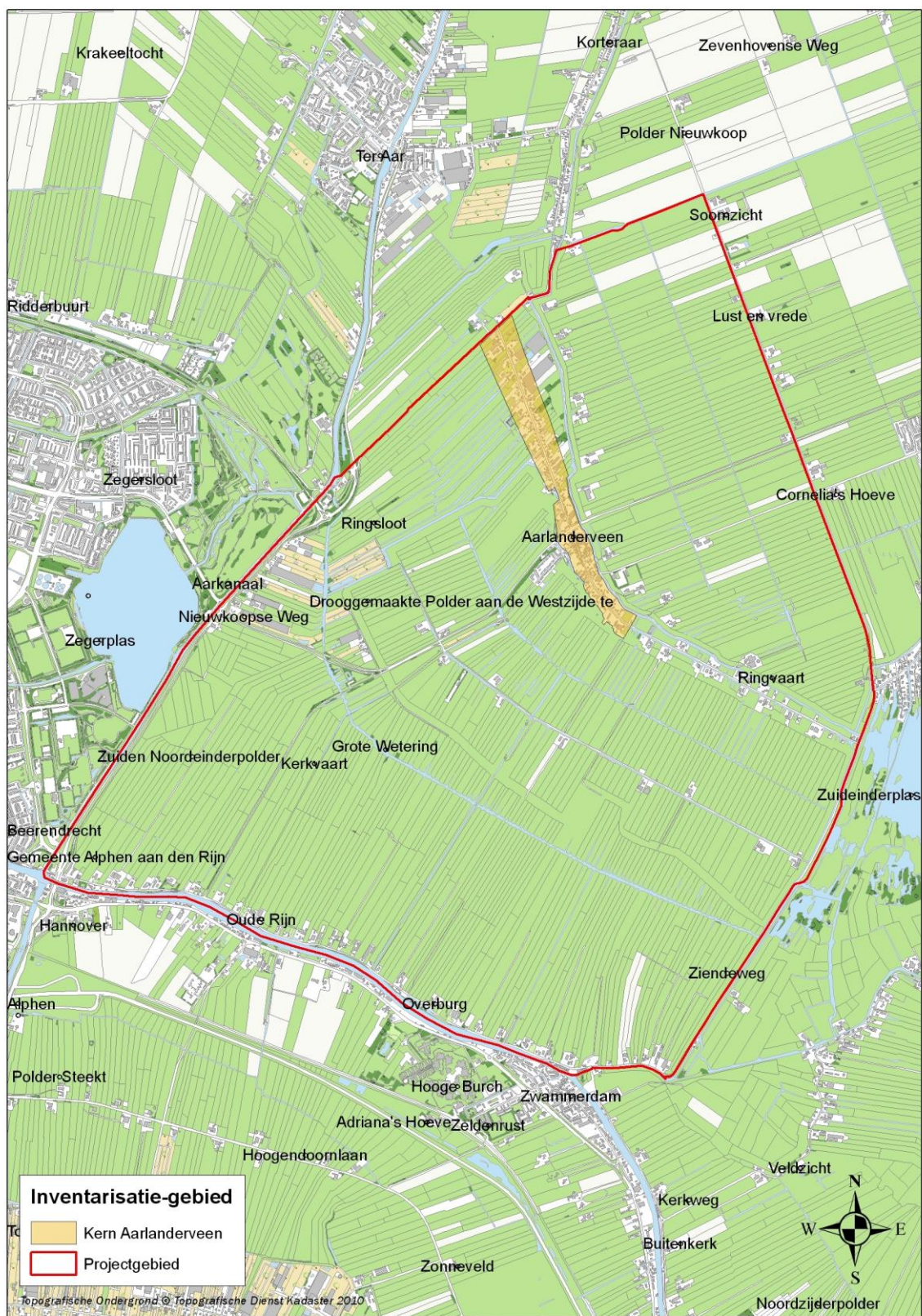
Cultuurhistorische waarde: Matig

Aanbeveling: Handhaven

Bijzonderheden: Restant van het hek van de algemene begraafplaats van Aarlanderveen-Lage Zijde

Bijlage 1: Inventarisatie-gebied

Bijlage 2: Literatuurlijst

Publicaties:

Alphen aan den Rijn (gemeente), 2004, Welstandsnota Alphen aan den Rijn, Meer dan kleur alleen.

Alphen aan den Rijn (gemeente), 2008, Structuurvisie buitengebied Alphen aan den Rijn, Deel 1: Beleidsnota, Deel 2: Uitvoeringsprogramma.

Alphen aan den Rijn (gemeente), 2010, Kwaliteitsplan buitengebied Alphen aan den Rijn. Deel 1: De deelgebieden, Deel 2; De praktijk.

Bosch en Slabbers, 1999, Actieplan cultureel erfgoed Aarlanderveen.

Brons en Partners, 2010, Landschapsontwikkelingsplan Rijn- en Veenstreek. 1. Inventarisatie en analyse, 2 Visie, 3. Uitvoeringsprogramma.

De Gooijer Monumentenadvies, 2009, Cultuurhistorische waardestelling, GMA rapport 09-1179.

Dinkelaar H. en A. de Kok (red.), 1999, Onze straat, Encyclopedische toelichting op de straatnamen van Alphen aan den Rijn. Stichting Rijnlandsche Historiën.

Provincie Zuid-Holland, 1997, Rapportage Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland. Rijnstreek.

Internetsites:

<http://www.alphenaandenrijn.nl>

Gemeentelijke monumentenlijst

<http://www.groenehartarchieven.nl>

<http://www.kich.nl>

<http://www.monumentenregister.cultureelerfgoed.nl>

Monumentenregister

<http://www.watwaswaar.nl>

Google Earth

Bijlage 3: Overzichtskaart met objecten